

**มะขามเตี้ยแห่งความสุข : การขับเคลื่อนด้วยบูรณาการกลไกความร่วมมือของชุมชน  
กรณีศึกษาตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี**

HAPPINESS OF MAKHAMTIA: DRIVEN BY THE INTEGRATION MACHINE OF COMMUNITY COOPERATION:  
A CASE STUDY OF MAKHAM TIA SUBDISTRICT, MUEANG DISTRICT, SURATTHANI PROVINCE.

**ศิริพร เพ็งจันทร์<sup>1</sup>, ปติดา โมราศิลป์, วิรัตน์ ทองแก้ว, กรวิทย์ เกาะกลาง,  
สุภาวดี สุทธิรักษ์ และ วัฒนา นนทิต**

Siriporn Pengjan<sup>1</sup>, Patida Morlasilp, Wirat Thongkeaw, Korawit Kohkhlang,  
Supawadee Suthirak and Wattana Nonthachit

คณะศิลปศาสตร์และวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตสุราษฎร์ธานี

Prince of Songkhla University, Surat Thani Campus, Thailand

Email : Pookubsp11@gmail.com<sup>1</sup>

Received 3 October 2023; Revised 14 January 2024; Accepted 30 April 2025.



**บทคัดย่อ**

บทความวิจัยนี้เพื่อศึกษากระบวนการสร้างมะขามเตี้ยแห่งความสุขด้วยบูรณาการกลไกความร่วมมือของชุมชน การวิจัยเชิงปฏิบัติการ โดยศึกษาทฤษฎีความสุข และการสร้างการมีส่วนร่วม เป็นกรอบการวิจัยกลุ่มตัวอย่างใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง ซึ่งเป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ คณะทำงานมะขามเตี้ยแห่งความสุขจำนวน 39 คน เครื่องมือในการวิจัย 3 ชนิด คือ 1) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วม 2) การสนทนากลุ่ม 3) การสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย พบว่า 1) กระบวนการสร้าง “มะขามเตี้ยแห่งความสุข” ใช้กระบวนการมีส่วนร่วม ร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น กลุ่มจิตอาสาต่างๆ และประชาชนในพื้นที่ สถาบันการศึกษากลไกหนุนเสริมขับเคลื่อนทางสังคม ออกแบบ เห็นประเด็นปัญหาร่วมกัน ทำให้ทราบถึงความต้องการของชุมชนที่ต้องการพัฒนาชุมชนมะขามเตี้ยสู่ “ชุมชนแห่งความสุข” ดำเนินการร่วมของภาคีเครือข่าย จึงเกิด “คณะทำงานมะขามเตี้ยแห่งความสุข” จำนวน 39 คน ทำหน้าที่เป็นกลไกความร่วมมือทำงานและขับเคลื่อนระดับชุมชนของมะขามเตี้ยแห่งความสุข 2) การขับเคลื่อนด้วยบูรณาการกลไกความร่วมมือของชุมชน เริ่มจาก (1) ค้นหา “ความไม่สุขของระดับบุคคล ระดับชุมชน ค้นหาทุนที่เข้มแข็งและศักยภาพพื้นที่ (2) หาความร่วมมือ “สร้างความคิด ค้นหาวิธี สร้างสุข (3) สังเคราะห์รูปแบบ การสร้างสุข ระดับชุมชน (4) ก่อรูป กลไกความร่วมมือของชุมชน “สร้างสุขชุมชน” ชื่อ คณะทำงานมะขามเตี้ยแห่งความสุข (5) บูรณาการกลไกความร่วมมือของชุมชน ภาคส่วนต่างๆ (6) ขับเคลื่อนการสร้างสุข ระดับชุมชนผ่าน อสม. การจัดการขยะ พื้นที่นันทนาการชุมชน (7) ออกแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น ชุมรมมะขามเตี้ยแห่งความสุข ธรรมนูญชุมชนปลอดภัย และการประสานงบประมาณร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (8) เกิดตัวแบบมะขามเตี้ยแห่งความสุข (9) ขยายผลพื้นที่ทางการและไม่เป็นทางการ โดยข้อค้นพบจากงานวิจัยนี้ คือ รูปแบบกระบวนการสร้าง “ความสุข” เป็นรูปแบบที่ก่อรูปจากความเป็นชุมชน จนเกิดตัวแบบมะขามเตี้ยแห่งความสุขที่สามารถขยายผลเป็นทางการและไม่เป็นทางการ

**คำสำคัญ:** มะขามเตี้ยแห่งความสุข; บูรณาการ; กลไกความร่วมมือ; ชุมชน

## **Abstract**

This research article studies the process of creating a happy MakhamTia by integrating community cooperation mechanisms action research By studying the theory of happiness and creating participation. It is a research framework. The sample used purposive selection methods. The key information provider was the Happy MakhamTia Working Group, consisting of 39 people. Three types of research tools were used: 1) Participant observation, 2) Group discussion, 3) Interviews. Data were analyzed by content analysis and writing descriptive narratives.

The results of the research found that 1) The process of creating “Makham Tia of Happiness” uses a participatory process. Cooperation between government agencies, the private sector, civil society, local leaders, Leaders Various volunteer groups, and people in the area educational institutions, mechanisms to support social mobility, design, and see common issues Makes you aware of the needs of the community who want to develop the Makham Tia community to "Community of Happiness" is jointly operated by network partners, resulting in the creation of the " Makham Tia of Happiness Working Group" of 39 people, acting as a mechanism for cooperation, working and driving the community level of Makham Tia of Happiness. 2) Driven by integrating community cooperation mechanisms. Considering community cooperation mechanisms begins with (1) searching for “unhappiness at the individual level, community level, searching for strong capital and potential in the areas (2) Finding cooperation. “Create ideas, search for ways to create happiness (3) Synthesize models for creating happiness at the community level (4) Form a community cooperation mechanism “Create Community Happiness” named the Happy Makham Tia Working Group (5) Integrate mechanisms Collaboration of communities and various sectors (6) Driving the creation of happiness at the community level through village health volunteers, waste management, community recreation areas (7) Designing the development of people's quality of life, such as the Makham Tia Club of Happiness Waste-free community constitution and coordinating budgets with relevant agencies (8) creating the Makham Tia of Happiness Model of Happiness (9) expanding the results of formal and informal areas The findings from this research are that the process of creating "happiness" is a form that is shaped by community. Until the creation of a short Makham Tia model of happiness that can be expanded to be formal and informal.

**Keywords:** Makham Tia of Happiness; integration; cooperation mechanism; community

## บทนำ

"ชุมชนแห่งความสุข" หรือชุมชนที่มีภาวะ "ความอยู่เย็นเป็นสุข" เป็นสภาวะที่คนในชุมชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพทั้งจิต กาย ปัญญาเชื่อมโยงกับ (1) เศรษฐกิจ (2) สังคม (3) การศึกษา และ (4) สิ่งแวดล้อม อย่างเป็นองค์รวมและสัมพันธ์กันได้อย่างถูกต้องดีงาม นำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติระหว่างคนกับคน และระหว่างคนกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ความสุขอาจเกิดจากการบูรณาการความเป็นอยู่ที่ดีทั้ง 4 ด้านเข้าด้วยกัน ได้แก่ ด้านแรก คือ ทางกาย รวมถึงสุขภาพอนามัยความพอเพียงทางเศรษฐกิจและระบบนิเวศที่ดี ด้านที่ 2 ทางจิตใจ การมีความเครียดน้อย ความมีสติและสุขภาพจิตดี ด้านที่ 3 ทางสังคม การอยู่ร่วมกันด้วยดีทั้งในครอบครัวในชุมชน และด้านที่ 4 ทางจิตวิญญาณ ความเมตตาสัมมาทิฐิและเอาตนเป็นศูนย์กลางให้น้อยลง (Rungrat H.2017)

ประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ประกอบด้วย 4 หมู่บ้าน คือ หมู่ที่ 5 บ้านท่าเพชร หมู่ที่ 6 บ้านบางใหญ่ หมู่ที่ 7 บ้านท่าสน และหมู่ที่ 8 บ้านทรายทอง กระบวนชุมชนมีเป้าประสงค์ คือ การคมนาคมที่ปลอดภัยและมีความสะดวกสบาย ประชาชนมีความรู้ด้านอาชีพสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้ ผู้นำชุมชนมีความรอบรู้ในด้านของการเกษตรเพิ่มขึ้นสามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรได้อย่างมีคุณภาพ การศึกษาภายในตำบลสามารถยกระดับการศึกษาได้ มีเป้าหมายการที่ประชาชนให้ความสำคัญกับด้านศาสนา การสืบสานวัฒนธรรมประเพณีอันดีงามทางไกลยาเสพติด สุขภาพแข็งแรง การได้รับสวัสดิการข้อมูลข่าวสารต่างๆกับคนในพื้นที่ที่มีความรวดเร็วและเข้าถึงได้ง่าย การใช้แหล่งทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมได้อย่างมีคุณค่าประชาชนอยู่ร่วมกันได้ และลดการบุกรุกพื้นที่สาธารณะ รวมถึงการสำนึกถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อม

พื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย มีแนวโน้มของปัญหาที่มีมากขึ้น เช่น ประชากรผู้สูงอายุกว่า 600 คน ทำให้ต้องมีระบบการดูแลผู้สูงอายุในระยะยาวให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี การจัดการองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุ การจัดสิทธิสวัสดิการที่จำเป็นสำหรับผู้สูงอายุ ความรู้ด้านวินัยการออม รวมทั้งการดูแลสุขภาพบริการทางการแพทย์ที่จำเป็นในระยะยาว เพราะผู้สูงอายุจะมีปัญหาในหลาย ๆ ด้าน และปัญหาอื่นเช่นกัน เช่น ปัญหาการจัดการขยะ ปัญหาการขาดพื้นที่กลางสร้างสรรค์ของชุมชน เป็นต้น

การค้นหาวិธีการ แนวทาง กระบวนการ เพื่อนำไปสู่การจัดการกับแนวโน้มของปัญหาที่เพิ่มสูงขึ้นของมะขามเตี้ย ทั้งปัญหาการดูแลผู้สูงอายุที่มีคุณค่า ปัญหาขยะ และปัญหาการเกิดพื้นที่กลางนันทนาการของชุมชน กลไกความร่วมมือทำให้ “ผู้สูงอายุมีคุณค่า” ประเด็นสำคัญที่ชุมชนต้องร่วมมือ รวมถึงการอยู่ร่วมกันของชุมชนที่มีการอยู่ร่วมกันระหว่างประชากรต่างวัย การจัดการสภาพแวดล้อมเพื่อสภาวะที่ดีของผู้สูงอายุ และชุมชนแห่งความสุข ด้วยการจัดการขยะ หรือ การมีพื้นที่นันทนาการของชุมชน ล้วนเป็นรูปแบบการหาแนวทางเพื่อสร้างและพัฒนาสภาวะของชุมชนไปด้วยกันเพื่อสร้างเจตจำนงค์การสร้างมะขามเตี้ยแห่งความสุข ดังนั้นมะขามเตี้ยแห่งความสุข คือ สุขของคนมะขามเตี้ย ด้วยการมีส่วนร่วมต่อการร่วมกันสร้างสุข ทั้ง 4 มิติ 1) เศรษฐกิจ (2) สังคม (3) การศึกษา และ (4) สิ่งแวดล้อม จึงเป็นสิ่งที่บัพทบาทร่วมกันสร้างสุขทุกภาคส่วนไปด้วยกัน ทำให้ผู้วิจัยมองเห็นกระบวนการของการบูรณาการกลไกความร่วมมือของชุมชนที่มีอยู่อย่างหลากหลาย ทูทางสังคมในพื้นที่ที่อยู่อย่างหลากหลาย รวมไปถึงศักยภาพของพื้นที่ที่ร่วมจัดการมีความพร้อม การเกิดขึ้นของแนวคิด “มะขามเตี้ยแห่งความสุข” ของภาคส่วนในพื้นที่จึงเกิดขึ้น และมีกระบวนการขั้นตอนที่สามารถดำเนินการก่อรูปเป็นรูปธรรมและเป็นแนวทางต่อการขับเคลื่อนนโยบายสาธารณะระดับชุมชนที่เป็นแนวทางให้กับพื้นที่อื่นๆได้

## วัตถุประสงค์การวิจัย

งานวิจัยมะขามเตี้ยแห่งความสุข : การขับเคลื่อนด้วยการบูรณาการกลไกความร่วมมือของชุมชน  
วัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้างมะขามเตี้ยแห่งความสุขด้วยบูรณาการกลไกความร่วมมือของชุมชน

## การทบทวนวรรณกรรม

ผู้วิจัยศึกษากระบวนการขับเคลื่อนการสร้างสุขชุมชนด้วยการบูรณาการกลไกความร่วมมือของชุมชน  
ในส่วนของคุณภาพความสุข โดยเฉพาะความสุขทางด้านเศรษฐศาสตร์เป็นความสุขและความอยู่ดีมีสุขทาง  
เศรษฐศาสตร์ ความสุขเป็นสิ่งที่เดียวกันกับความพึงพอใจที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าและบริการ (Jahoda  
1958), Gurin, G., Veroff, J. and Feld, S., 1960) ขณะเดียวกัน Bentham (1789) เป็นนักเศรษฐศาสตร์คน  
แรกกล่าวถึงอรรถประโยชน์นั้นเหมือนกับความสุข และอธิบายความสุขตามแนวคิดของนักจิตวิทยาว่าเป็น  
ผลรวมของความสุข (Pleasures) และความเจ็บปวด (Pains) ดังนั้นเป้าหมายการดำเนินนโยบายของรัฐ คือ  
การทำให้ความสุขโดยรวมของสังคมสูงที่สุด จากแนวคิดดังกล่าวนำไปสู่แนวคิด "อรรถประโยชน์นิยม"  
(Utilitarianism) การวัดความสุข การหาปัจจัยที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับความสุขรวมถึงการเสนอแนวนโยบายที่รัฐ  
ควรดำเนินการเพื่อเพิ่มความสุขให้กับประชาชน โดยการศึกษาความสุขในไทย Prasopsri, R., et al., 2007)  
ชี้ให้เห็นว่าการค้นหาความสุขของชุมชนควรเริ่มต้นจากชุมชนเอง โดยการจัดเวทีชุมชนเพื่อระดมความคิดเห็น  
กันอย่างเต็มที่และทั่วถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความสุข อาทิ ความหมายและองค์ประกอบของความสุขและ  
ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในมุมมองของชุมชน รวมไปถึงปัจจัยสำคัญการ "สร้างความสุขร่วมกัน" สำหรับ  
วิธีการมองความสุขควรเริ่มจากตนเองก่อนแล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัวและชุมชน โดยเฉพาะเรื่องความเป็นอยู่  
และการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล ได้แก่ การมีสุขภาพกายและจิตที่ดี เศรษฐกิจดี มีหลักประกันความมั่นคง  
ในชีวิต ครอบครัวอบอุ่น การอยู่ในชุมชนที่เข้มแข็ง มีสภาพแวดล้อมที่ดี รวมไปถึงคนในชุมชนอยู่ร่วมกันด้วย  
จิตสำนึกประชาธิปไตยและความสมานฉันท์ สำหรับ Chutinart, W, et al. (2007) ได้อธิบายการพัฒนาดัชนี  
ความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของสังคมไทยว่าควรมีหลักการจัดทำ 5 ประการ ได้แก่ (1) ควรดำเนินการบน  
พื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (2) ควรสะท้อนถึงที่มาของความสุข (3) ควรกำหนดจาก  
ปัจจัยที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับร่วมกันและสามารถวัดผลได้เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง (4) ควรมีการ  
เชื่อมโยงระหว่างวิธีการ (Means) และเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา (Ends) และ (5) ดัชนีชี้วัดความอยู่เย็น  
เป็นสุขควรดำเนินการระดับครอบครัว/บุคคล และชุมชน โดยอาจใช้วิธีการประเมินตนเอง (Self-  
Assessment) ซึ่งชุมชนและครัวเรือนบุคคลสามารถดำเนินการเองได้ รวมถึงพัฒนาความสุขเพื่อให้เป็นสุขในระดับ  
เมืองชนบท และระดับประเทศ

การศึกษาวิเคราะห์การมีส่วนร่วมของชุมชนเพื่อเป็นกรอบการวิจัย โดยการมีส่วนร่วม (Participation)  
เป็นกระบวนการที่สนับสนุนให้เกิดปฏิสัมพันธ์ของผู้เกี่ยวข้องหรือผู้มีส่วนได้ ส่วนเสียกับการดำเนินการใด ๆ ซึ่ง  
การมีปฏิสัมพันธ์นั้นได้ นำไปสู่การแลกเปลี่ยนและสร้างความเข้าใจร่วมกันของ ผู้เกี่ยวข้อง (Bouneaw, 2007)  
ทางด้านจิตใจ และอารมณ์ (Mental and Emotional Involvement) ของบุคคลในสถานการณ์กลุ่ม (Group  
Situation) ผลของการเกี่ยวข้อง ดังกล่าวเป็นการกระตุ้นให้มีการกระทำการใด ๆ จนบรรลุ จุดมุ่งหมายของ  
กลุ่ม ด้วยความรู้สึกรับผิดชอบร่วมกันกับกลุ่ม (Keith, 1972) การมีส่วนร่วมของชุมชนเกิดจากจิตใจที่ต้องการ  
เข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเพื่อให้เกิดผลต่อความต้องการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคมของกลุ่มคน  
การจัดกิจกรรมให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงจำเป็นต้องคำนึงถึงวิธีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี และ  
ทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม (Worapradit, 2010) เนื่องจากกระบวนการพัฒนา  
อย่างเสรีตามหลักการของความเป็นประชาธิปไตยต้องเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกคน กระบวนการมีส่วนร่วม

จึงแสดงถึงความตระหนัก ความต้องการ และคุณค่าของประชาชนที่เป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินการและการตัดสินใจของภาครัฐ ภายใต้การมีเป้าหมายเดียวกัน โดยใช้กระบวนการสื่อสารแบบสองทางเพื่อให้มีการตัดสินใจที่เหมาะสม และได้รับการสนับสนุนจากประชาชน (Creighton, 2005) การเข้ามามีส่วนร่วมของชุมชนประกอบด้วย (1) การวิเคราะห์ สังเคราะห์ปัญหาของชุมชน (2) การวางแผนที่เหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีชีวิต (3) การกำหนดกิจกรรม (4) การดำเนินกิจกรรม และ (5) การประเมินผลกิจกรรมโดยให้ความสำคัญกับการใช้ชุมชนเป็นศูนย์กลางในการเข้ามามีส่วนร่วม หน่วยงานภาครัฐคอยช่วยเหลือให้คำแนะนำหรืออำนวยความสะดวกเท่านั้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนต่อการขับเคลื่อนกลไกเพื่อสร้างความร่วมมือของชุมชน จึงหมายถึง กระบวนการในการดำเนินกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งหรือการดำเนินการใด ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ตามสิทธิและหน้าที่ของชุมชนที่มีเป้าหมายหลักในการตอบสนองความต้องการร่วมกันของประชาชน โดยให้สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี และ ทัศนคติของบุคคลในชุมชน เปิดโอกาสให้ชุมชนร่วมมือ ร่วมดำเนินการ ติดตามประเมินผล และร่วมรับผิดชอบหรือร่วม ใช้ผลประโยชน์จากการดำเนินงานนั้น ดังนั้นการมีส่วนร่วมของชุมชนจึงต้องเน้นความเท่าเทียมของโอกาสและการรับรู้ของประชาชนนำมาสู่การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชน การวางแผนการพัฒนาหรือแก้ปัญหา การดำเนินการตามแผนและกระบวนการติดตามประเมินผลที่เป็นรูปธรรม ซึ่งความสำเร็จของกระบวนการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบหลายด้าน อาทิ ศักยภาพของประชาชนในชุมชน ความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชน การรับรู้ข้อมูล ข่าวสารของประชาชน สถาบันทางสังคมในชุมชน ทั้งภาครัฐและเอกชน รวมถึงความสามารถในการวิเคราะห์ สถานการณ์ต่างๆของชุมชน และองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการมีส่วนร่วมสำคัญที่สุด คือ ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในบริบทของสังคมไทย ซึ่งส่งผลโดยตรงต่อกระบวนการมีส่วนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ

มะขามเตี้ยแห่งความสุข เกิดขึ้นจากองค์ประกอบของความสุขและความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันในมุมมองของชุมชน ปัจจัยสำคัญในการ "สร้างความสุขร่วมกัน" วิถีความสุขควรเริ่มจากตนเองก่อนแล้วจึงขยายไปสู่ครอบครัวและชุมชน โดยเฉพาะเรื่องความเป็นอยู่และการดำเนินชีวิตของแต่ละบุคคล อันได้แก่ การมีสุขภาพกายและจิตที่ดี เศรษฐกิจดี มีหลักประกันความมั่นคงในชีวิต ครอบครัวอบอุ่น การอยู่ในชุมชนที่เข้มแข็ง มีสภาพแวดล้อมที่ดี รวมไปถึงคนในชุมชนอยู่ร่วมกันด้วยจิตสำนึกประชาธิปไตยและความสมานฉันท์ ส่งผลต่อการทำงานร่วมกัน การมองเห็นปัญหาร่วมกัน การสร้างการมีส่วนร่วมของชุมชนจากการรับรู้ของประชาชนเท่าเทียมกัน สู่การวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนร่วมกัน การวางแผนการพัฒนาหรือแก้ปัญหา การดำเนินการตามแผนและกระบวนการติดตามประเมินผลที่เป็นรูปธรรมร่วมกัน ดังนั้นกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนความสำเร็จได้ ล้วนมาจากศักยภาพของประชาชนในชุมชน ความสัมพันธ์ของประชาชนในชุมชน การรับรู้ข้อมูล ข่าวสารของประชาชน สถาบันทางสังคมในชุมชน ภาครัฐและเอกชน รวมถึงความสามารถการวิเคราะห์สถานการณ์ต่าง ๆ ของชุมชน และองค์ประกอบที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการมีส่วนร่วมสำคัญที่สุด คือ การวางระบบกลไกความร่วมมืออย่างมีประสิทธิภาพ

### วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการตามการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นกระบวนการวิจัยที่มีเป้าหมายที่จะแก้ปัญหา มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงโดยคนในชุมชนร่วมกับนักวิจัย นักวิจัยเองเข้ามามีบทบาทในการเปลี่ยนแปลงไม่มีการแยกกลุ่ม แต่เป็นการทดลองปฏิบัติในสถานการณ์ตามธรรมชาติ พร้อมวิเคราะห์สถานการณ์อย่างลึกซึ้งและเหมาะสม เน้นการสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นขั้นตอนและบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องตลอดกระบวนการวิจัย จนเกิดองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่ได้จากการวิจัย นำมาประมวลเป็นแนวคิด หลักการ และสร้างเป็นทฤษฎีได้ ประกอบด้วย (1) พื้นที่วิจัย คือ

ประชาชนในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย จำนวน 4 หมู่บ้าน ที่ก่อตัวร่วมกันเป็นคณะทำงานมะขามเตี้ยแห่งความสุข (2) ประชากรในการศึกษา เป็นผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่าง คือ คณะทำงานมะขามเตี้ยแห่งความสุข จำนวน 39 คน วิธีการคัดเลือกแบบเจาะจงจากคุณสมบัติที่ได้กำหนดก่อนเพื่อความแม่นยำและป้องกันอคติ (Bias) การกำหนดคุณสมบัติที่จำเป็นเพื่อการได้มาซึ่งข้อมูลที่หลากหลาย (3) เครื่องมือในการวิจัย 3 ชนิด คือ 1) การสังเกตการณ์แบบมีส่วนร่วมจากการร่วมประชุมเชิงปฏิบัติการ 2) การสนทนากลุ่ม การประชุมพูดคุยต่อประเด็นการขับเคลื่อนการดำเนินงานของคณะทำงาน และ 3) การสัมภาษณ์ ภายใต้งานมุ่งเน้นคำถามเชิงประเด็นการขับเคลื่อน ประเด็นการสร้างสุขชุมชน คือ ประเด็นการจัดการขยะ การดูแลผู้สูงอายุ และพื้นที่กลา่งนันทนาการชุมชน ทั้งนี้ใช้การสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และ (4) การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิจัยเอกสาร วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลแล้วนำมาเขียนบรรยายเชิงพรรณนา

### ผลการวิจัย

จากวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการสร้างมะขามเตี้ยแห่งความสุขด้วยบูรณาการกลไกความร่วมมือของชุมชน จากการประชุมร่วมกันของผู้นำชุมชน ผู้นำท้องที่ ผู้นำท้องถิ่น และกลุ่มจิตอาสาในชุมชน ต่อกระบวนการสร้าง “ความสุข” ของชุมชน จุดเริ่มต้นจากการค้นหา “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุข” ซึ่งเป็นปัจจัยเชิงบวก หรือปัจจัยเชิงลบ รวมทั้งค้นหาปัจจัยในระดับพื้นที่เพื่อสร้างสุขให้กับชุมชน ผลการศึกษา พบว่าชุมชนมะขามเตี้ย มีปัจจัยนำเชิงบวกต่อการสร้างสุขของชุมชน ดังนี้

(1) ทุนทางสังคมสะท้อนศักยภาพของพื้นที่ซึ่งมีความหลากหลาย ดังนี้ 1) ทุนมนุษย์ ประกอบด้วยกลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มอปพร. ประธานกลุ่ม อสม. และ สภากาแฟและเยาวชน เป็นต้น 2) ทุนสถาบัน ประกอบด้วยกลุ่มวิสาหกิจชุมชนพริกแกงบ้านท่าสน กลุ่มเลี้ยงผึ้งโพรงไทยและปลูกพืชสมุนไพร วิสาหกิจกลุ่มเลี้ยงโคเพื่อพัฒนาสายพันธุ์ 3) ทุนภูมิปัญญาและวัฒนธรรม ประกอบด้วย การรวมพลังของผู้สูงอายุ ผู้นำมีศักยภาพ อาสาสมัครจิตอาสาที่มีความเข้มแข็ง และกลุ่มองค์กรในชุมชนมีหลากหลาย 4) ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติเกาะกลางบางทะเล เป็นต้น

(2) การร่วมวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนร่วมกันต่อสภาพปัญหาในพื้นที่ เป็นเวทีระดับความคิดเห็น วิเคราะห์ปัญหาเชิงพื้นที่จากหลายภาคส่วน พบว่า (1) ปัญหาขยะที่ตกค้างในชุมชนต่อ 1 วันมากกว่า 3 ตัน (อบต.มะขามเตี้ย, (Makham Tia Subdistrict Administrative Organization, 2023) ปัญหาขยะทิ้งไม่ถูกทาง และ การขาดการคัดแยกขยะอย่างเป็นระบบ (2) แนวโน้มประชากรของผู้สูงอายุที่มีแนวโน้มจำนวนมากขึ้น จำนวนทั้งสิ้น 600 คน รพ.สต.มะขามเตี้ย, (Makham Tia Subdistrict Health Promoting Hospital, 2023) ปัญหาที่มาพร้อมจำนวนผู้สูงอายุ คือ คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ (3) ปัญหาการขาดพื้นที่กลา่ง คือ สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติเกาะกลางบางทะเล ซึ่งยังไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างเต็มศักยภาพ เป็นประเด็นปัญหาร่วมของชุมชน

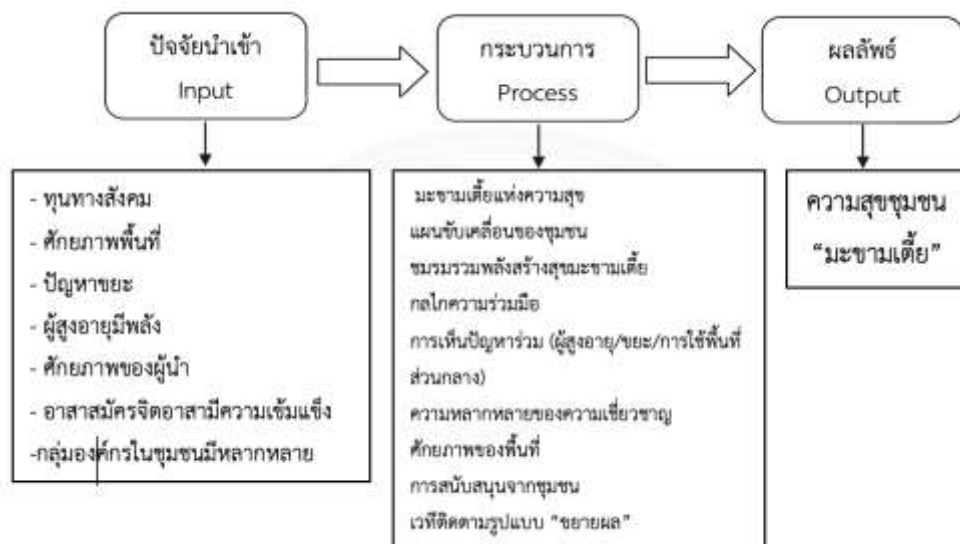
(3) การออกแบบกระบวนการสร้างสุขชุมชน เริ่มต้นด้วย 1) การเกิดขึ้นของคณะทำงานมะขามเตี้ยแห่งความสุขในรูปแบบไม่เป็นทางการ จากการค้นหา “คนที่ใช่” 2) แผนขับเคลื่อนของชุมชน ในรูปแบบชมรมมะขามเตี้ยแห่งความสุข 3) การค้นกลไกความร่วมมือรูปแบบของการกระจายการ “สร้างสุข” ให้แก่ชุมชน ผ่านการประชุมเวทีประชาคมหมู่บ้านหลายเดือน และการสื่อสารจากคณะกรรมการสู่ชุมชนอย่างต่อเนื่อง 4) เพื่อสร้างการเห็นปัญหาร่วม (ผู้สูงอายุ/ขยะ/การใช้พื้นที่ส่วนกลาง) ของกลไกระดับชาวบ้าน 5) การค้นหาความหลากหลายของความเชี่ยวชาญในพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหาประเด็นที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ เช่น ประเด็นปัญหาขยะ การใช้ความเชี่ยวชาญเรื่องนวัตกรรมจัดการขยะจากผู้รู้จากภาคเอกชน 6)

การสื่อสารสาธารณะเพื่อรับการสนับสนุนจากชุมชน โดยการมีคลิปสื่อสาร “มะขามเตี้ยแห่งความสุข” จำนวน 3 คลิป สร้างการรับรู้ในวงกว้าง ประกอบด้วย

| รายการ                                                           | อัตราการเข้าถึง | การมีส่วนร่วม |
|------------------------------------------------------------------|-----------------|---------------|
| มะขามเตี้ยแห่งความสุข “วิสาหกิจกลุ่มเลี้ยงโคเพื่อพัฒนาสายพันธุ์” | 2,421           | 654           |
| มะขามเตี้ยแห่งความสุข “กลุ่มเลี้ยงผึ้งโพรงไทยและปลูกพืชสมุนไพร”  | 1,187           | 288           |
| มะขามเตี้ยแห่งความสุข “ความสุขบนวิถีคนมะขามเตี้ย”                | 3,500           | 392           |

ที่มา : เพจ Facebook สร้างนำซ่อม : สุขภาวะจังหวัดสุราษฎร์ธานี (กันยายน 2566)

และ 7) เวกิติตตามรูปแบบ “ขยายผล” ในรูปแบบประชาชนในพื้นที่มะขามเตี้ยเป็นผู้ติดตามการทำงานของคนทำงานมะขามเตี้ยแห่งความสุข นำไปสู่ผลลัพธ์ คือ ความสุขชุมชน “มะขามเตี้ย” โดยเวกิติตตามหมู่บ้านทั้ง 4 หมู่บ้านทุกๆเดือน ซึ่งสามารถสรุปกระบวนการการสร้างมะขามเตี้ยแห่งความสุข ดังรูป 1



รูป 1 : กระบวนการการสร้างมะขามเตี้ยแห่งความสุข (ศิริพร เพ็งจันทร์, (Pengchan S., 2023)

ผลจากกระบวนการสนทนากลุ่มของประชุมร่วมกันสู่ขั้นตอนการสร้างกลไกความร่วมมือ และการค้นหาความหลากหลายความเชี่ยวชาญในพื้นที่เพื่อแก้ไขปัญหารายประเด็นที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ได้มีการรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิร่วมกันเพื่อนำประเด็นเป้าหมาย นำมาสังเคราะห์และจัดทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดชุมชนมะขามเตี้ยแห่งความสุข โดยกระบวนการที่เกิดขึ้นมีส่วนช่วยนำไปสู่ผลสำเร็จของการเกิดชุมชนมะขามเตี้ยแห่งความสุข คือ “ชมรมมะขามเตี้ยแห่งความสุข” ชมรมที่มุ่งหวังให้ทุกช่วงวัยใช้ประโยชน์ของชมรมร่วมกัน ทำกิจกรรม พื้นที่จิตอาสา เพื่อพบปะพูดคุยทำกิจกรรมของทุกช่วงวัย “เพื่อการร่วมสร้างสุขของมะขามเตี้ยไปด้วยกัน” ส่งผลให้เกิดผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ต่อการจัดการปัญหาขยะ “มะขามเตี้ย” คือ ข้อตกลงการใช้ ธรรมนูญ ชุมชนปลอดขยะ และพื้นที่เกาะกลางบางทะเล หรือ “สวนสาธารณะเฉลิมพระเกียรติเกาะกลางบางทะเล” ขนานนามว่า “ปอดแห่งที่ 4 ของสุราษฎร์ธานี” การทำแผนท้องถิ่นร่วมกับหน่วยงานหน่วยภาคส่วนเพื่อ “พื้นที่นันทนาการชุมชน” มีจำนวนสมาชิกชมรมเริ่มแรกตั้งจำนวน 25 คน ดังรูป 2



รูป 2 : บันไดผลลัพธ์การขับเคลื่อน “มะขามเตี้ยแห่งความสุข” ศิริพร เพ็งจันทร์, (Pengchan S, 2023)

ผลจากการสัมภาษณ์จากคณะทำงานมะขามเตี้ยแห่งความสุขภายใต้การมุ่งเน้นคำถามเชิงประเด็นการขับเคลื่อนของการสร้างสุขชุมชน คือ ประเด็นการจัดการขยะ การดูแลผู้สูงอายุ และพื้นที่กลางนั้นพบว่าการชุมชน ดำเนินการโดย การก่อตัวของคณะคณะทำงานย่อยในแต่ละประเด็น ตัวอย่างเช่น “กระบวนการการสร้างมะขามเตี้ยแห่งความสุข เป็นกระบวนการของ “ความสำคัญของความสุข” ที่จะเกิดขึ้นกับชุมชนจากทุกภาคส่วน” (บทสัมภาษณ์จากรองประธานคณะทำงานมะขามเตี้ยแห่งความสุข) “ปัญหาขยะเป็นปัญหาจากสถานประกอบการและหอพักที่มีจำนวนมากในชุมชน การแก้ไขที่ดีที่สุด คือ การขอความร่วมมือกับสถานประกอบเหล่านี้ เพราะคนในชุมชนแยกขยะอยู่แล้ว” (บทสัมภาษณ์จากคณะทำงานมะขามเตี้ยแห่งความสุข) เป็นต้น

การขับเคลื่อนมะขามเตี้ยแห่งความสุขด้วยบูรณาการกลไกความร่วมมือ จุดเน้น คือ กลไกความร่วมมือ การขับเคลื่อนการดำเนินงานของโครงการ เป็นการร่วมกันกับภาคีทั้งหน่วยงานภาครัฐ ท้องถิ่น เอกชน ประชาชน องค์กรสาธารณะประโยชน์ สื่อ และนักวิชาการ (นักร้อง) ปีที่ 1 คือ การมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ ผู้สูงอายุ กับหน่วยงาน เริ่มต้นจากการออกแบบกระบวนการวิจัยที่มีเป้าหมายแก้ปัญหา มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงโดยค้นหาภาคส่วนต่างๆในพื้นที่เข้ามาร่วมกับนักวิจัยในการเปลี่ยนแปลงร่วมกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ของพื้นที่มะขามเตี้ย เพื่อการวางระบบการขับเคลื่อนอย่างเป็นขั้นตอนและบันทึกข้อมูลอย่างเป็นระบบ โดยอาศัยการมีส่วนร่วมของผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน โดยการขับเคลื่อนมะขามเตี้ยแห่งความสุข สร้างความร่วมมือ กับหน่วยงานภาครัฐในพื้นที่ คือ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมะขามเตี้ย ส่งผลให้ผู้อำนวยการ โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลมะขามเตี้ย เป็นคณะทำงานมะขามเตี้ยแห่งความสุขร่วมกับบุคลากร หน่วยงานอีก 2 คน สร้างความร่วมมือกับหน่วยงานภาคท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย ส่งผลให้ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลมะขามเตี้ย เป็นคณะทำงานมะขามเตี้ยแห่งความสุขร่วมด้วย สมาชิกอบต.ทั้ง 4 หมู่บ้าน สร้างความร่วมมือกับ ภาคประชาชนและภาคประชาสังคม คือ กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่ม

อปพร. กลุ่ม อสม.ตำบลมะขามเตี้ย และ สภาเด็กและเยาวชนตำบลมะขามเตี้ย กลุ่มวิสาหกิจชุมชนพริกแกงบ้านท่าสน กลุ่มเลี้ยงผึ้งโพรงไทยและปลูกพืชสมุนไพร วิสาหกิจกลุ่มเลี้ยงโคเพื่อพัฒนาสายพันธุ์ ภาควิชาการคือ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วช.สุราษฎร์ธานี มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี และภาคเอกชน: ผู้ประกอบการ สถานประกอบการ และกลุ่มวิสาหกิจที่เกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุในพื้นที่ตำบลมะขามเตี้ย นำมาสู่จำนวนสมาชิกของคณะทำงาน 31 คนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องเป็นจำนวน 39 คนส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน ซึ่งเกิดจากจิตใจที่ต้องการเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งเพื่อให้เกิดผลต่อความต้องการที่สอดคล้องกับวิถีชีวิตทางสังคมของกลุ่มคน การจัดกิจกรรมให้ชุมชนและเป็นการสร้างการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ซึ่งจำเป็นต้องคำนึงถึงวิถีการดำเนินชีวิต ค่านิยม ประเพณี และทัศนคติของบุคคล เพื่อให้เกิดความสมัครใจเข้าร่วมกิจกรรม (Worapradit, 2010)

ผลจากการสร้างความร่วมมือการขับเคลื่อนมะขามเตี้ยแห่งความสุขร่วมกันจากหลากหลายภาคส่วนสู่การวางกลไกการขับเคลื่อน ประเด็นผู้สูงอายุ ประเด็นการจัดการขยะ และการมีพื้นที่กลาง ดังนี้ (1) ค้นหา “ความไม่สุขของระดับบุคคล ระดับชุมชน ค้นหาทุนที่เข้มแข็งและศักยภาพพื้นที่ (2) หาความร่วมมือ “สร้างความคิด ค้นหาวิธี สร้างสุข (3) สังเคราะห์รูปแบบ การสร้างสุข ระดับชุมชน (4) ก่อรูป กลไกความร่วมมือของชุมชน “สร้างสุขชุมชน” ชื่อ คณะทำงานมะขามเตี้ยแห่งความสุข เริ่มต้น 31 คน ขยาย 39 คน แนวโน้มเพิ่มจำนวนขึ้นเรื่อย ๆ (5) บูรณาการกลไกความร่วมมือของชุมชน ภาคส่วนต่างๆ (6) ขับเคลื่อนการสร้างสุข ระดับชุมชน ผ่าน อสม. การจัดการขยะ พื้นที่นันทนาการชุมชน (7) ออกแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น ชมรมมะขามเตี้ยแห่งความสุข ธรรมนูญชุมชนปลอดขยะ และการประสานงบประมาณร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (8) เกิดตัวแบบมะขามเตี้ยแห่งความสุข (9) ขยายผลพื้นที่ทางการและไม่เป็นทางการ

## อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยกระบวนการสร้างมะขามเตี้ยแห่งความสุขด้วยบูรณาการกลไกความร่วมมือของชุมชน จากผลการวิจัยเรื่องกระบวนการสร้าง “ความสุข” ของชุมชน จุดเริ่มต้นจากการค้นหา “ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสุข” จากปัจจัยเชิงบวก หรือปัจจัยเชิงลบ รวมทั้งค้นหาปัจจัยในระดับพื้นที่เพื่อสร้างสุขให้กับชุมชน ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนมะขามเตี้ย มีปัจจัยนำเชิงบวกส่งผลต่อการสร้างสุขของชุมชนด้วยทุนทางสังคมและศักยภาพเชิงพื้นที่ สอดคล้องกับ งานวิจัยของ จักรกฤษณ์ เจริญสิทธิ์ และคณะ (Charoensit,J., et al. (2018).) ศึกษาทุนทางสังคมและการมีส่วนร่วมของชุมชน กรณีศึกษา การท่องเที่ยวโดยชุมชนบ้านผาหมอน อุทยานแห่งชาติดอยอินทนนท์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า พิจารณาทุนทางสังคมในมิติเชิงวัฒนธรรมหรือจิตวิญญาณ บ้านผาหมอนมีทุนทางสังคมที่เข้มแข็งและโดดเด่น เช่น มีประวัติศาสตร์ชุมชน วัฒนธรรม ศาสนา ภาษาท้องถิ่น องค์กรความดีด้านสถาปัตยกรรมท้องถิ่น รวมถึงการทอผ้า การจักสาน และคติชน มีภูมิปัญญาจากบรรพบุรุษที่สำคัญ คือ ชุมชนมีขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อเป็นเสมือนแม่บทกฎกติกาของชุมชน โดยผู้นำประเพณีและผู้นำอย่างเป็นทางการเป็นผู้ควบคุมความประพฤติของชนเผ่าให้อยู่ร่วมกันอย่างเป็นสุขเมื่อมีทุนทางสังคมในระดับสูง จะทำให้เกิดความร่วมมือและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนได้ง่ายขึ้น หากวิเคราะห์ทุนทางสังคมของบ้านผาหมอน จะเห็นได้ว่าอยู่ในระดับสูงทุกด้าน คือ ชุมชนมีหลักธรรมาภิบาลที่ดี มีระดับความสัมพันธ์ ในเชิงเครือข่ายกับองค์กรภายนอกสูง และสามารถเชื่อมโยงชุมชนกับรัฐได้ มีความพร้อมในการพัฒนา การท่องเที่ยวโดยไม่จำเป็นต้องอาศัยความช่วยเหลือจากองค์กรภายนอกมากนัก

กระบวนการขับเคลื่อนเพื่อสร้างสุขของมะขามเตี้ย คือ การร่วมวิเคราะห์สถานการณ์ของชุมชนร่วมกันต่อสภาพปัญหาในพื้นที่ เป็นเวทีระดับความคิดเห็นวิเคราะห์ปัญหาเชิงพื้นที่จากหลายภาคส่วน สอดคล้องกับ William Erwin, 1976 พบว่า การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการ

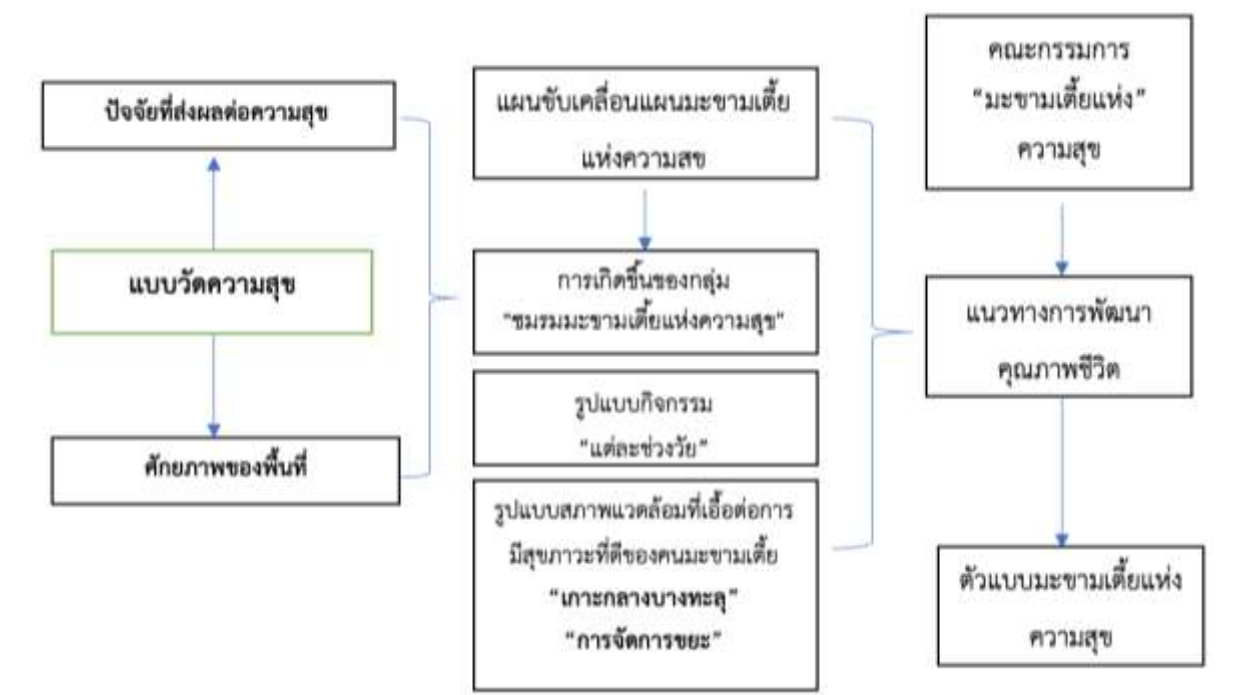
ดำเนินงานพัฒนา ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ แก้ปัญหาของตนเองเน้นการมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องอย่างแท้จริงกับประชาชน ใช้ความคิดสร้างสรรค์และความชำนาญของประชาชนแก้ไขร่วมกับการใช้วิทยาการที่เหมาะสมจากแหล่งความรู้

ในส่วนของผลจากการออกแบบกระบวนการสร้างสุขชุมชน เริ่มต้นด้วย 1) การเกิดขึ้นของคณะทำงาน มะขามเตี้ยแห่งความสุขในรูปแบบไม่เป็นทางการ 2) แผนขับเคลื่อนของชุมชน 3) การค้นกลไกความร่วมมือ รูปแบบของการกระจายการ “สร้างสุข” ให้แก่ชุมชน 4) เพื่อสร้างการเห็นปัญหาร่วม (ผู้สูงอายุ/ขยะ/การใช้พื้นที่ส่วนกลาง) ของกลไกระดับชาวบ้าน 5) การค้นหาความหลากหลายของความเชี่ยวชาญในพื้นที่ 6) การสื่อสารสาธารณะเพื่อรับการสนับสนุนจากชุมชน สอดคล้องกับ สุเมษย์ หนกหลัง และคณะ (Noklang, S et al., 2019). ศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาความสุขให้แก่ชุมชน : กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในภาคตะวันออก พบว่า แนวทางการพัฒนาความสุขของชุมชน คือ การสร้างทุนทางสังคมให้คนในชุมชนเกิดค่านิยมอันพึงประสงค์และมีแนวปฏิบัติเพื่อพัฒนาชุมชนตนเองให้เกิดความสุขยั่งยืน ประกอบด้วย 1) การรวมกลุ่มของชุมชน 2) การส่งเสริมสุขภาพที่ดี 3) การสร้างอาสาสมัคร และ 4) การอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชน สามารถอธิบายถึงความสอดคล้อง ดังนี้ การสร้างกลไกความร่วมมือ และยังสอดคล้องกับ ปิยากร หวังมหาพร (Wangmahaporn, P., 2013) พบว่า รูปแบบของอาสาสมัครเพื่อภารกิจของชุมชนนั้น อาสาสมัครเป็นบุคคลที่สมัครใจทำงานให้แก่ชุมชน ทั้งยังช่วยให้ชุมชนเกิดความเหนียวแน่นและความเข้มแข็งของชุมชน ทั้งยังสร้างการส่งเสริมความไว้วางใจระหว่างประชาชน ประโยชน์ของการเป็นอาสาสมัคร คือ การได้พบเพื่อนใหม่ เรียนรู้ทักษะใหม่ ๆ ก่อให้เกิดความมั่นใจและการยอมรับในสังคมที่ตนเองอาศัยอยู่หรือเป็นการสร้างความภาคภูมิใจให้แก่ผู้ที่เป็นอาสาสมัคร ทั้งนี้การสร้างความตระหนักเป็นหัวใจสำคัญของแนวทางการพัฒนาความสุขให้แก่ชุมชนแห่งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสร้างความตระหนักในด้านการส่งเสริมสุขภาพและการอนุรักษ์ ทรัพยากร เพราะการสร้างความตระหนักเป็นการพัฒนาให้บุคคลเกิดความรู้สึกรู้จักคิดให้ เกิดความเข้าใจและประเมินสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่สำคัญเพื่อจะส่งต่อไปบุคคลเกิดพฤติกรรมที่ตนเองและสังคมคาดหวัง (Zuhlke & Engel, 2013) ซึ่ง “คณะทำงานมะขามเตี้ยแห่งความสุข คือ รูปแบบหนึ่งของการเป็นอาสาสมัคร อีกแล้ว และการนำไปสู่การขับเคลื่อนของการสร้างสุขชุมชนที่สำคัญมาก คือ การสร้างความร่วมมือการขับเคลื่อนมะขามเตี้ยแห่งความสุข ซึ่งสอดคล้องกับ ชุตินาฏ และคณะ Chutinart, W., et al. (2007) ได้ อธิบายการพัฒนาดัชนีความอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกันของสังคมไทยว่าควรมีหลักการจัดทำ 5 ประการ ได้แก่ (1) ควรดำเนินการบนพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (2) ควรสะท้อนถึงที่มาของความสุข (3) ควรกำหนดจากปัจจัยที่คนส่วนใหญ่ในสังคมยอมรับร่วมกันและสามารถวัดผลได้เป็นรูปธรรมอย่างต่อเนื่อง (4) ควรมีการเชื่อมโยงระหว่างวิธีการ (Means) และเป้าหมายสุดท้ายของการพัฒนา (Ends) และ (5) ดัชนีชี้วัดความอยู่เย็นเป็นสุขควรดำเนินการระดับครอบครัว/บุคคล และชุมชน โดยอาจใช้วิธีการประเมินตนเอง (Self-Assessment) ซึ่งชุมชนและครัวเรือนบุคคลสามารถดำเนินการเองได้ รวมถึงพัฒนาความสุขเพื่อให้เป็นสุขในระดับ เมืองชนบท และระดับประเทศ ซึ่งการทำให้เกิด “มะขามเตี้ยแห่งความสุข สุขของคนมะขามเตี้ย” ระยะยาว ต้องร่วมกันออกแบบอย่างมีส่วนร่วมมีการบูรณาการความร่วมมือกับทุกภาคส่วนและมีทิศทางขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบ

### สรุปองค์ความรู้

1. การขับเคลื่อนมะขามเตี้ยแห่งความสุขด้วยบูรณาการกลไกความร่วมมือของชุมชน เริ่มจาก (1) ค้นหา “ความไม่สุขของระดับบุคคล ระดับชุมชน ค้นหาทุนที่เข้มแข็งและศักยภาพพื้นที่ (2) หาความร่วมมือ “สร้างความคิด ค้นหาวิธี สร้างสุข (3) สังเคราะห์รูปแบบ การสร้างสุข ระดับชุมชน ด้วย บูรณาการกลไกความ

ร่วมมือของชุมชน (4) ก่อรูป กลไกความร่วมมือของชุมชน “สร้างสุขชุมชน” ชื่อ คณะทำงานมะขามเตี้ยแห่งความสุข จำนวน 39 คน (5) บูรณาการกลไกความร่วมมือของชุมชน ภาคส่วนต่างๆ (6) ขับเคลื่อนการสร้างสุขระดับชุมชน (7) ออกแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน เช่น ชมรมมะขามเตี้ยแห่งความสุข ธรรมนูญชุมชนปลอดภัย และการประสานงบประมาณร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (8) ตัวแบบมะขามเตี้ยแห่งความสุข (9) ขยายผลพื้นที่ทางการและไม่เป็นทางการ ส่งผลให้เกิดตัวแบบ **กระบวนการสร้างสุข เพื่อเป็นมะขามเตี้ยแห่งความสุข** ดังภาพที่ 3 ซึ่งกระบวนการแบบนี้ส่งผลต่อแนวทางการวางระบบการทำงานชุมชนอย่างเป็นขั้นตอน สร้างการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่าย ให้ความสำคัญของประเด็นปัญหาที่มีความเห็นร่วมกันต่อความเร่งด่วนของปัญหา เพื่อสู่การจัดการปัญหาระยะยาว คือ แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ระดับพื้นที่ ดังนั้น มะขามเตี้ยแห่งความสุขเป็นรูปแบบหนึ่งของกลุ่มคนที่มองเห็นประเด็นปัญหาชุมชน มาร่วมกันร่วมออกแบบในบทบาทที่แตกต่างกันเพื่อเป้าหมายสุขของคนมะขามเตี้ย



รูป 3 : ตัวแบบ กระบวนการสร้างสุข เพื่อเป็นมะขามเตี้ยแห่งความสุข (ศิริพร เพ็งจันทร์, 2566)

### ข้อเสนอแนะ

- 1) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการพัฒนาความสุข ให้แก่ชุมชนและเป็นแบบอย่างในการศึกษา แนวทางการพัฒนาความสุขให้แก่ชุมชนอื่น ๆ
- 2) การยอมรับร่วมกันของปัญหาชุมชนเป็นสิ่งสำคัญ การออกแบบการวิจัยต่อปัญหานั้นเป็นสิ่งจำเป็นมาก การใช้เวลาต่อการวิจัยย่อมมีผลต่อการสร้างการเปลี่ยนแปลงของปัญหา ดังนั้น “มะขามเตี้ยแห่งความสุข” ควรมีการวัดผลลัพธ์อย่างเป็นรูปธรรมอีกครั้งของกลไก

### References

Gerduang A. (2020). In the Level of Subdistrict Municipality in Lat Lum Kaeo District, Pathum Thani. *Mahajula Academic Journal*. 9(3).

- Bentham, J. (1789). *Introduction to the principles of morals and legislation*. London: Payne.
- Bouneaw, J. (2007). *The Participation in Research for Locally*. Chiang Mai: Chiang Mai University.
- Inbua C., and Suksom S. (2022). Application of Education Sandbox Policy in Pattani Education Service Area, , *Journal of MCU Buddha Panya Review*.7(4).
- Creighton, J. L. (2005). *The Public Participation Handbook: Making Better Decisions through Citizen Involvement*. San Francisco: Jossey Bass.
- Wongsuban C., Watcharangkun T., and Pithanyadamrong N. (2007). 'Development of living standards indicators. Cool and happy together in Thai society.' *Economic and Social Journal*. 44, 4-11.
- Gurin, G., Veroff, J. and Feld, S. 1960. *Americans view their mental health*. New York: Basic Books, Inc.
- Charoensit J., Samanasena P., Pansawang C., Thanakasem N., and Amornwitthawat P. (2018). Social Capital and Community Participation Case Study: Community-Based Tourism at Pha Mon Village, Doi Inthanon National Park, Chiang Mai Province. *Journal of Valaya Alongkorn Review (Humanities and Social Science)*. 8(1).
- Jahoda, M. (1958). *Current concepts of positive mental health*. New York: Basic Books.
- Wangmahaporn P. (2013). Development of Thai volunteer policy: from stability to social development. *Sripatum Chonburi Journal*, 10(2), 15-26.
- Soontorn P., Watcharakan (Ampon Vanititikarn), and Watcharadham K. (2018). Happiness Community: Process of the Citizen Consciousness Learning of the Community by Using Community As a Social Lab. *Journal of Yanasangvorn Research Institute*. 11(1).
- Raksuksuk P., Suthepakorn T., Leungtirimongkol S., and Chanaphai S. (2007). "Happiness in the eyes of the community." *Economic and Social Journal*. 44, 69-74.
- Puangngam, K. (2006). *New dimension, local government, decentralized vision, and local administration*. Bangkok: Faculty of Social Work Thammasat University.
- Kaewnanam P., Intanin J., Pongsiri A., Sapanuchart M., Noipang S. (2022). The Establishment of Participatory Process and Mechanisms in Making Community Plans to Promote Local Goods Case study of Kut Wa, Kuchinarai District, Kalasin Thailand. *Journal of Politics and Governance*. 12(1).
- Maratphaktaramat R., Yamim S., and Lapi-e A. (2022). Driving Community Participation in Sustainable Self-Management Case Study of Community Organizations Network in Krabiand Phatthalung Provinces. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 8(3). [
- Handatkarm R. (2017). Development of components and indicators of aggregate happiness. *Interdisciplinary Journal of Management*, 1(1),104-105.
- Erwin W. (1976). *Participation Management: Concept Theory and Implementation*, Atlanta G.: Georgia State University,

- Worapradit, S. (2010). *Community Participation Division of Information Technology Office of the Non-Formal and Informal Education Trat Province*. Trat: Office of the Non-Formal and Informal Education Trat Province.
- Noklang S., Dudsdeemaytha J., Daoudom P., and Chanfong N. (2019). Guidelines of Community Happiness Development: The Case Study of a Community in Eastern Region of Thailand. *Ramkhamhaeng University Journal Humanities*. Edition Vol. 38(2).
- Zuhlke, L., & Engel, M. (2013). *The Importance of Awareness and Education in Prevention and Control of RHD*. *Global Heart*, 8(3), 235–239.

